

UZBEKISTAN ANTI-CORRUPTION DIGEST

QONUNCHILIK

O'ZBEKISTON KORRUPSIYANI TARAQQIYOTGA JIDDIY TAHDIDLARDAN BIRI DEB BILADI

Ruslanbek Quroltayevich DAVLETOV*

* O'zbekiston Respublikasi
Adliya vaziri

Yuborilgan: 2021 yil 31 oktyabr
Qabul qilingan: 2021 yil 30 noyabr
Nashr etilgan sana: 2021 yil 9-dekabr

Copyright © 2021 R. Davletov, litsenziat O'zbekiston Respublikasi Korruptsiyaga qarshi kurashish agentligi. Bu asar [Creative Commons «Attribution» \(«Atributatsiya»\) 4.0](#) shartlari asosida tarqatilgan.

IQTIBOS KELITIRISH TARTIBI:

Davletov R. 2021. O'zbekiston korrupsiyani taraqqiyotga jiddiy tahdidlardan biri deb biladi. Uzbekistan Anti-Corruption Digest. 1, 1 (Dec. 2021), 11–13.

DOI: <https://doi.org/10.47689/uacd-2181-3345-vol1-iss1-pp12-15>

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev rahbarligida korrupsiya muammosini hal etishga qaratilgan qat'iy islohotlarni amalga oshirib, mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichini boshlab berdi.

So'nggi to'rt yil ichida O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi tomonidan turli korrupsiya jinoyatlarini sodir etgan 9 mingdan ziyod kishi qo'lga olindi. Faol tekshiruvlar natijasida davlat va fuqarolarga 2,9 trillion so'm (272 million AQSh dollari) qaytarildi, bu esa korrupsion jinoyatlarning 90 foizini tashkil etdi.

Bu holat Prezident Mirziyoyevning 2017-yil yanvar oyidagi inauguratsiyasidan so'ng "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunni imzolashi qanchalik asosli ekanligidan dalolat beradi. Shuningdek, ushbu qonun Harakatlar strategiyasiga to'liq mos kelar edi.

Shundan so'ng O'zbekistonda 2017–2018- va 2019–2020-yillarda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha ikki davriy Davlat dasturi amalga oshirildi.

O'zbekiston Respublikasi tomonidan bu boradagi o'zgarishlar va amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar yuqorida qayd etilgan qonunni qabul qilish bilan cheklanib qolmadi. Keyingi islohot korrupsiyaga qarshi kurashning institutsional bazasini takomillashtirishga qaratildi. Shu munosabat bilan 2020-yilda Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha O'zbekiston Milliy kengashi va O'zbekiston Respublikasi Korruptsiyaga qarshi kurashish agentligi tashkil etildi.

Hukumat sohaviy yondashuvni amalga oshirish orqali korrupsiya omillarini bartaraf etishga harakat qilmoqda. Masalan, o'tgan yili litsenziyalash tizimini o'zgartirish va biznes yuritish uchun ruxsatnomalar berish borasida yangi huquqiy islohotlar amalga oshirildi.

Mazkur chora-tadbirlar natijasida 2021-yil yanvar oyidan boshlab:

266 ta litsenziyalanadigan faoliyat turidan 70 tasi (26 %);

140 turdagi ruxsatnomalarning 35 tasi (25%) bekor qilindi.

Bundan tashqari, litsenziyalanadigan faoliyatning barcha tartib-qoidolari yagona elektron litsenziyalash tizimi asosida raqamlashtirildi.

O'zbekistonda normativ-huquqiy hujjatlarni qo'llashda korrupsiya xavflarini tahlil qilish, shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarida korrupsiyaga olib keladigan normalarni aniqlash, ularni bartaraf etish va amalga oshirilayotgan islohotlarning huquqiy bazasini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish amaliyoti boshlandi. Ushbu qaror natijasida 226 ta normativ-huquqiy hujjatlar huquqiy ekspertizadan o'tkazildi va ularda 292 ta korrupsiyaviy omillar aniqlandi.

Yaqinda hukumat korrupsiyaga qarshi kurashish va davlat organlarining ochiqligini ta'minlash bo'yicha muhim chora-tadbirlarni o'z ichiga olgan kompleks islohotlarning yangi paketini ishga tushirdi.

Hukumatning shaffofligi prezumpsiyasi

2021-yil iyun oyida o'tkazilgan birinchi islohot davlat organlarining ochiqligini ta'minlash, shuningdek, jamoatchilik nazoratini samarali amalga oshirishga bag'ishlandi.

O'zbekistonda hukumatning shaffofligi tamoyili joriy etildi, bu davlat organlari faoliyati to'g'risidagi har qanday axborotning ochiqligini anglatadi.

Ushbu islohotlar doirasida hukumat barcha davlat organlari va tashkilotlari tomonidan ochiq ma'lumotlar ko'rinishida muntazam ravishda e'lon qilib boriladigan 33 yo'nalish bo'yicha 200 turdagi ma'lumotlarni o'z ichiga olgan ijtimoiy ahamiyatga ega ma'lumotlar ro'yxatini tasdiqladi. Ayni paytda ushbu portalda 12 556 ma'lumotlar to'plami joylashtirilgan.

Davlat organlari va tashkilotlari har yili rasmiy veb-saytlarda o'z faoliyati to'g'risidagi batafsil hisobotlarni belgilangan tartibda e'lon qilib, ularning fuqarolik jamiyati ishtirokida muhokama qilish joyi va vaqti to'g'risida hisobot beradilar.

Shuningdek, davlat organlari va tashkilotlari 2021-yil 1-iyuldan boshlab, har qanday davlat xaridlari, mansabdor shaxslarning xizmat safarlariga sarflanadigan xarajatlar hamda xorijdan kelgan mehmonlarni, yuridik shaxslarning benefitsiarlarini qabul qilish uchun soliq va bojxona imtiyozlari va preferensiyalari, shuningdek, yillik xarajatlar smetasi va ularni amalga oshirish to'g'risidagi ma'lumotlarni joylashtira boshladilar.

Ayni paytda davlat xaridlari maxsus axborot portalida 21 110 ta budget xaridlari va 13 585 ta korporativ xaridlar e'lon qilingan. Ushbu portalning ishga tushirilishi bizga davlat xaridlarini amalga oshirish ustidan jamoatchilik nazoratini kuchaytirish va shu orqali mansabdor shaxslarning noqonuniy harakatlarining oldini olishga imkon beradi.

Yana bir muhim islohotlardan biri – ushbu hujjat bilan davlat hokimiyati organlari va tashkilotlari faoliyatining ochiqlik indeksi bo'lib, bu ularning faoliyatiga baho berish maqsadida har yili e'lon qilib boriladi.

Nihoyat, eng muhimi, parlamentning ikkala palatasi majlislar hamda tomonlarning roziligi bilan sud majlislari televideniya jonli efirga uzatilish amaliyoti yo'lga qo'yildi.

Biz davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratining o'rnatilishi korrupsiyaga qarshi kurashning eng samarali vositalaridan biri ekanligiga ishonamiz.

Yangi korrupsiyaga qarshi kurashish doktrinasi

2021-yilning shu oyi boshida o'tkazilgan ikkinchi yirik islohot korrupsiyaga qarshi kurashish tizimining samaradorligini oshirish va korrupsion holatlarning barvaqt oldini olish, bu jarayonga jamoatchilikni keng jalb etishga qaratildi.

Davlat boshqaruvini korrupsiyadan holi sohaga aylantirish orqali hukumat jamoatchilik fikri asosida korrupsiya jinoyatlarini sodir etishda aybdor deb topilgan shaxslarning ochiq elektron reyestrini yuritish amaliyotini joriy etdi.

Ushbu ro'yxatga kiritilgan shaxslarga quyidagilar taqiqlanadi:

- davlat xizmatiga qabul qilinish;
- ular tomonidan tashkil etilgan xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning va (yoki) ularning davlat xaridlarida, davlat-xususiy sheriklik shartnomasida ishtirokchi (ijrochi) sifatida ishtirok etishi, shuningdek, davlat mulkini xususiylashtirish bilan bog'liq tender va tanlovlarda ishtirok etishi;
- davlat ulushi 50 foizdan ortiq bo'lgan va davlat ta'lim muassasalarida rahbarlik lavozimlarida faoliyat olib borish.

Shuningdek, hukumat tomonidan davlat xizmatchilari, davlat ulushi 50 foizdan ortiq bo'lgan tashkilotlar, davlat korxonalari va muassasalari rahbarlarining daromadlari va mol-mulkini majburiy deklaratsiyalash tizimi joriy etilmoqda.

O'zbekistonda BMTning Korruptsiyaga qarshi konvensiyasining 20-moddasiga asosan, daromad va mulkni deklaratsiyalash jarayonida aniqlangan noqonuniy boyib ketish uchun jinoiy javobgarlik joriy etildi.

Shuningdek, korruptsiyaga oid jinoyatlar uchun uzoq muddatga ozodlikdan mahrum qilishgacha bo'lgan jazoni, shuningdek, korruptsiyaga oid huquqbuzarlik sodir etgan shaxslarga nisbatan jinoiy jazoni o'tashda yengillashtiruvchi normalarni qo'llash bo'yicha cheklovlarni kuchaytirishni rejalashtirganmiz.

Bundan tashqari, Prezident qarori bilan 2021-2022-yillarga mo'ljallangan "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Davlat dasturi qabul qilingan bo'lib, u 44 ta yangi chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi va "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonunni amalga oshirish bo'yicha uchinchi davriy dastur hisoblanadi.

Bugungi kunda O'zbekiston davlat va jamiyat boshqaruvida korruptsiya omillarini keskin kamaytirish maqsadida jamiyatimizni yangilash va uning demokratik asoslarini mustahkamlash, shuningdek, korruptsiyaga nisbatan murosasizlik muhitini shakllantirish uchun bor kuch-g'ayratini safarbar etmoqda.

Bu sohani isloh qilish bo'yicha hali ko'p ishlar qilinishi kerakligini tushunamiz va muammolarimizdan xabardormiz. Biz bu muammolarni qanday hal qilishni ham bilamiz. Shu munosabat bilan biz o'z oldimizga aniq maqsadlarni qo'yganmiz, qayerga borishimiz haqida aniq tasavvurga egamiz va maqsadlarimizga erishish uchun qo'limizdan kelganini qilamiz.

Qolaversa, qabul qilinayotgan qonunlar xalqimiz bugungi hayoti va kelajagiga ijobiy ta'sir ko'rsatishiga, o'z samarasini berishiga, o'z navbatida, mamlakatimizning xalqaro maydondagi obro'-e'tiborini yangi, demokratik va progressiv davlat sifatida yaxshilashiga chin dildan ishonamiz.

Yuqoridagi islohotlarning barchasi milliy barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM-16)ni amalga oshirishga, jumladan, barqaror rivojlanish uchun tinch va inklyuziv jamiyatlarni rag'batlantirish, hamma uchun odil sud orqali himoyalash imkoniyatini ta'minlash, barcha pog'onalarda samarali, mas'uliyatli va keng qamrovli institutlarni barpo etishga xizmat qiladi.